

ništvo i upravom lista odredi način daljnjeg uređivanja i što većeg raširenja »Života s Crkvom«; 4. da pripremi slijedeći liturgijski sastanak, za koji su svi mišljenja da se u većem stilu drži tek svake druge godine, a da se međutim liturgijska propaganda vrši u užem krugu pomoću predavanja, manjih sastanaka i tečajeva.

Jedna je mogućnost bila, da se na samom sastanku odabere ovaj privremeni odbor između samih učesnika sastanaka i onih, koji su željeli da dođu ali su bili spriječeni, dok će se istodobno pozvati i predstavnici iz svih ostalih naših biskupija, koji se za liturgijsku obnovu zanimaju, da uđu u ovaj za sada privremeni i pripravnici odbor. Odbor ima svog pokrovitelja, predsjednika, i tajnika. Čitav će taj odbor stajati u međusobnoj pismenoj vezi prama potrebi, a sastajat će se barem jedamput godišnje.

Na sastanku je u Hvaru dne 6. srpnja 1936. jednoglasno izabran *Pripravni odbor za promicanje liturgijske obnove u hrvatskom narodu* pod pokroviteljstvom *Msgr. Mihe Pušića*, biskupa hvarskog. Za pretsjednika je izabran *Dr. Ivan Delalle*, kanonik-župnik, Trogir, a za tajnika *Josip Kirigin*, urednik »Života s Crkvom«, Hvar.

Blagdan Svijećnice.

Nastao je spor među nekim svećenicima, da li je Svijećnica blagdan Gospodnji ili Marijin. Pritom je jedan doveo Svijećnicu u neki spoj ili u odvisnost sa starohrvatskom ili slavenskom »Glavnjenicom« (»Iskrenicom«). Uzdiže nad sve druge »hrvatski genij«, koji da pod Svijećnicom razumijeva samu bl. Dj. Mariju, da je hrvatski narod jedini od svih drugih kršćanskih naroda ušao u pravi smisao toga blagdana.

Što na to?

1. — U početku su kršćani slavili samo blagdan Uskrsnuća Gospodnjega i to ne samo godišnjicu, već je svaka nedjelja bila njegov spomen — per excelentiam Dies Dominica. No već se u II. vijeku slavi i spomen onih kršćanskih junaka, koji su svoj život dali za sv. vjeru. Tečajem prvih triju stoljeća počinju u pojedinim većim crkvama slaviti uspomenu i drugih važnijih događaja iz života Isusova: tako porođenje njegovo, te završetak otkupljenja i porod Crkve na duhovski blagdan. Razumljivo je, da se radi prgonstva i radi »disciplinae arcani« nisu mogli razviti razni spomendani i svetkovanja u današnjem smislu. Revnost se kršćana u tom pogledu razmahala tek u doba kršćanske slobode, pa i tu se još vrlo oprezno postupalo. Razvili su se ponajprije blagdani Gospodnji. — Iako su kršćani bl. Dj. Mariju častili već od početka, kako to znamo iz spisa Apostolskih pisaca i najstarijih katakomba, posebnih svojih blagdana ona nije imala zbog opreznosti, da novoobraćeni pogani ne bi upali u poganske genealogije. Zato i najstariji Marijini blagdani stoje u vezi sa životom Isusovim; Blagovijest ili Navještenje Marijino, u starini je nazvano i Navještenje Gospodinovo, Annuntiatio Domini.

Kao što je u starini jedini i najveći blagdan Uskrsnuća imao svoj završetak blagdanom i osminom Duhova, tako je i Božić, Narodjenje Gospodnje ili prva njegova pojava u svijetu — Epiphania — trebalo da ima svoj završetak. I revni kršćani, čim im je sinula sloboda, htjeli su svečano završiti taj blagdan, pa su iz života djeteta Isusa izabrali onu zgodu, kad je on 40. dan donesen i prikazan u jerusolimskom hramu prema odredbama Mojsijeva zakona. Takav blagdan zaista nalazimo u Jerusolimu prema svjedočanstvu Silvije Heterije iz Akvitanije, hodočasnice u sv. Zemlju pod kraj IV. v., gdje je u spisu poznatom pod »Peregrinatio Silviae« opisan taj blagdan. Svetkovanje se njegovo brzo raširilo u cijeloj istočnoj Crkvi. Postao je jedan od 12 većih blagdana Gospodnjih napose od vremena cara Justinijana, koji ga je ukazom od g. 542. učinio zapovijedanim blagdanom, kakav je i danas. Obavljao se vrlo svečano s osminom, u koliko ne bi nadošla korizma. U Carigradu bi patrijarha u crkvi bl. Dj. Marije prisustvovao liturgiji na ekumenskom prijestolju, a car večernji i liturgiji. U istočnoj se liturgiji nazivlje ovaj blagdan: *ἡ ὑπαπαντή τοῦ Κυρίου* ili *Συμεών*, a u istočnoj-slavenskoj: Sretenije t. j. sretanje, susret, sastanak u hramu Isusa sa starcem Simeonom i proročicom Anom. Uistinu se slave tri zgode: Očišćenje Marijino, prikazanje Isusovo i susretaj sa Simeonom i Anom. Nastaje pitanje: Zašto jerusolimska crkva, početnica ovog blagdana, ističe baš susretaj, sastanak Isusov sa Simeonom i Anom? Možda možemo razlog tomu tražiti u dobi, kad je blagdan nastao.

2. — Žalosno je stanje bilo u IV. vijeku, napose u istočnoj Crkvi. Arijanizam pod zaštitom bizantinskih careva usprkos osude na Nicejskom saboru živi dalje. U polovici IV. v. vlada jerusolimskom crkvom učeni i sveti biskup Ćiril, koji više puta mora bježati pred bijesom fanatičkih arijanaca. I Židovi u toj smetnji dižu glavu napose pod carem Julijanom odmetnikom, koji, da tobože natjera u laž prezrenog »Galilejca«, dozvoljava i potiče bogate Židove i sam im daje novčane pripomoći, da obnove stari hram u Jerusolimu. Do tada je vrijedio zakon, prema kome Židovi nisu smjeli dolaziti u grad. Poznato čudo zapriječiti gradnju hrama za uvijek.

Međutim revnost kršćana pod vodstvom samog sv. Ćirila hoće da liturgički zaključi i božićno vrijeme pa zato izabire spomenute zgode iz djetinstva Isusova. Iz odvratnosti prema Židovima, vječnim progoniteljima kršćana i podstrekačima progonstva, te iz želje da ih ne bi možda smatrali kao »judaizantes«, mladi poganski obraćenici ne ističu u novom blagdanu obred Mojsijeva zakona: očišćenje Marijino i prikazanje Isusovo, iako toga ne isključuju, već odabiru treći događaj: sastanak Isusa sa starcem Simeonom i proročicom Anom. Tom se zgodom Isus slavi kao »lumen ad revelationem Gentium« — pogana, što su i sami bili, i zato im je taj blagdan srcu prirasao, te su ga kao poganski obraćenici iz zahvalnosti najsvečanije proslavljali. To je iza Epiphanije drugi najveći blagdan poganskih kršćana, i u istočnoj Crkvi kao i onaj smatran blagdanom Gospodnjim.

Iako je blagdan ukazom Justinijanovim proglašen zapovijedanim blagdanom, čini se ipak, da je na zapad došao tek u 7. vijeku, kad su papama bili nekoji Grci i Sirci, a došao je kao Hypapante — Sretenije.

Čitamo u *Liber Pontificalis* odredbu pape Sergija (687—701.), kako se imaju obavljati neki blagdani; tu je i taj blagdan spomenut, te je prema tomu u to doba već postojao i na zapadu: »Constituit, ut diebus Annuntiationis Domini, Dormitionis et Nativitatis s. Dei Genitricis ac s. Simeonis, quod Ypapanti Graeci appellant, letania exeat a s. Adriano et ad s. Mariam populus occurrat.«

I u Rimu se obavljao blagdan sa svom svečanošću. Liturgiji je pribivao sam Papa; jedan stariji »Ordo Romanus« donša dragocjeni opis svečanosti oko god. 800. (Schuster: *Liber Sacramentorum* VI. p. 206.)

Kako su blagdan uveli pape-istočnjaci, to je i istočni formular prešao u zapadnu liturgiju, koja u svemu nosi kristologični, božićni, karakter: Od Pristupa pa isključivo do zadnje popričesne molitve govor je o prikazanju i susretaju Isusovu u hramu. I prefacija je de Nativ. Dni. U samoj zadnjoj molitvi, koja je općenita, kao i tajna, molimo milost, da u sv. žrtvi nademo lijek za sadašnji kao i budući život po zagovoru bl. Dj. Marije.

3. — Naziv blagdana »Purificatio B. V. Mariae« koji danas stoji u rimskom misalu, dolazi tek u Gelazijevu Sakramentaru iz 8. v., koji je u današnjem obliku redigiran u galikanskoj crkvi, pa je i taj naziv (kao i neki drugi još) pod uplivom galikanske liturgije prešao u rimsku liturgiju. Ništa ne smeta, da blagdan dolazi i pod tim naslovom, jer se uistinu slavi i spomen toga obreda prema Mojsijevu zakonu kao i prikazanje i susretaj sa Simeonom. Prema tomu se može slaviti i kao Marijin blagdan, ali tek sekundarno, dok je primarno blagdan Gospodnji po svom početku kao i po liturgičnom formularu. Zašto je onda nazvan Purificatio? Galikanska je crkva uzela za bazu nazivu blagdana slijed Evandjelja sv. Luke, koje se čita u istočnoj kao i u zapadnoj liturgiji; tu je najprije govor o očišćenju Marijinom po zakonu Mojsijevu. Da o tom ne bude nikakve dvojbe, zamjenica »eius« u evanđelju Lukinu promijenjena je u misalu u »Mariae«. Kod sv. Bede nazivlje se blagdan: Oblatio Christi ad templum. Iz Evandjelja su dakle sva tri naziva opravdana. Odatle dolazi, da se u prvoj molitvi blagoslova svijeća (koji je mnogo kasnije uveden) moli: »... per intercessionem b. Mariae semper Virginis, cujus hodie festa devote celebrantur.« Dakle, festa, a ne festum što bi se hrvatski možda bolje prevelo sa slave, slavlja, svečanosti i sl., a ne s blagdan ili praznik, koje riječi danas znače isto što i dies festus ili festivus. A na koja se to festa misli u misalu? Držim, svakako, uz očišćenje Marijino još i na prikazivanje Isusovo i susretaj sa Simeonom, gdje je bl. Dj. Marija kao Majka Djeteta imala udjela kao i u drugim zgodama iz djetinstva njegova. Ove se dvije zgode imaju prvotno pripisati Gospodinu, a ne Mariji, kao što su na pr. u novom misalu Bijeg u Egipat i sv. Obitelji označeni kao blagdani Gospodnji. Kad se dakle i ove zgode slave u liturgiji, onda će i u prvom redu biti to blagdan Gospodnji, a u drugom tek Marijin. »Zato je Svečnica bolj Gospodov kakor Marijin praznik« veli Dr. Ušeničnik (*Kat. Liturgika*, str. 140). To ne čini nikakve zapreke, da u propovijedima ne bi isticali i slavili Mariju i njezine kreposti u svezi sa samim blagdanom.

4. — Stari su rimski sakramentari završavali misu s molitvom nad pukom (»oratio super populum«), koja je danas sačuvana samo još u ko-

rizmenim ferijalnim misama. Ta je molitva bila namjesto današnjeg: »Blagoslovi vas svemogi Bog«... koju je formulu nekad upotrebljavao samo Papa, kad bi izlazio iz crkve kroz gusti red vjernika. Za ovaj je blagdan bila propisana u Grgurovom Sakramentaru slijedeća molitva, koja je opet sasvim u skladu sa svom današnjom liturgijom:

Djakon: *Humiliate capita vestra Deo* — Prignite ponizno glave svoje pred Bogom. I svećenik bi raskriljenih ruku, koje bi mu gdjegod đakoni podržavali, molio okrenut prema puku: »Usavrši u nama milost tvoju, molimo Te, Gospodine, koji si ispunio očekivanje pravednoga Simeona; pa kao što on nije vidio smrti prije nego li je zavrijedio vidjeti Krista Gospodina, da tako i mi postignemo život vječni. Amen.«

I ako zapadna Crkva u ovom blagdanu slavi već tamo od 8. ili 9. v. i Očišćenje Marijino, što nije bilo isključeno ni u »Hypapanti«, nije ona protivna ovom razlaganju, kako se vidi iz rubrike unesene u novom reformiranom misalu. Prema toj su rubrici na taj blagdan zabranjene votivne mise Gospodinove; ako bi na pr. Svijećnica pala u prvi petak u mjesecu, ne smije se vršiti misa presv. Srca Isusova, već se mora uzeti dnevna misa; prema tome i današnja rimska liturgija priznaje ovoj svetkovini karakter Gospodnjega blagdana. Da ga je takvim smatrala i otkad ga je prihvaćala kao Očišćenje, slijedi iz toga, što je za taj dan — u nekim bar krajevima — uz današnji formular propisivala i drugu misu posebno Marijinu: »*Vultum tuum...*« (Vidi: Zagrebački lat. misal od 1511.)

Pogledamo li još oficij toga dana, vidjet ćemo, da sav radi o prikazanju Isusovu u hramu. Doduše psalmi su iz oficija de Beata M. V., no to su s malom iznimkom i kod Obrezovanja Gospodnjega; što više kod vespera su antifone i psalmi isti, pa ipak se ovaj blagdan ne smatra Marijinim.

Na temelju svega razloženoga držim, da je Svijećnica božićni blagdan, finale Božića, u kom se Majka ne može rastaviti od Djeteta, već se zajedno slave; ali kao što su božićni blagdani: Porodenje, Obrezovanje, Bogojavljenje, Bijeg u Egipat itd. u prvom redu blagdani Gospodnji, tako je to i ovaj. To dokazuje: njegov početak »Hypapante«, formular mise sa prefacijom Narodenja, oficij rimske crkve; oficij istočne crkve uzdiže najvećim pohvalama bl. Dj. Mariju, premda blagdan smatra Gospodnjim; zatim zabrana votivne Gospodnje mise na taj blagdan.

5. — Procesija na Svijećnicu nije u svom početku bila drugo no čisto stacionalna, kao i na Istoku. Jer se po noći obavljala, nosile bi se svijeće za rasvjetu puta, kako je to običaj bio i kod poganskih procesija. Posebni se blagoslov svijeća na zapadu spominje tek u X., dok ga rimska liturgija spominje jedva u XII. stoljeću. Blagoslov svijeća ima pokornički karakter, pa se obavlja u ljubičastoj boji i uvijek na 2. veljače, makar da se blagdan slučajno prenaša. U njemu se moli, da svijeće budu ljudima, koji ih rabe, na tjelesno i duševno zdravlje, pa da ih sjećaju milosti Duha sv. i vječnog svijetla u nebu. Zato su vjernici ove svijeće od uvijek brižno čuvali u svojim kućama, užigali ih prigodom primanja popudbine bolesnika kao i na smrtnom času. Ovaj bi lijepi kršćanski običaj trebalo uskrisiti, ako je možda gdje nestao.

Nikako se ne može ovaj blagdan dovadati u vezu s poganskom hrvatskom ili slavenskom »glavnjenicom« (iskrenicom), jer nije blagdan nastao među Slavenima, niti pod uplivom njihovog vjerovanja. U Palestini, gdje se počeo slaviti, nije Slavena nikada ni bilo. Uostalom praznovjerje »glavnjenice« prema Akademskom Riječniku vrši se na 25. III. t. j. na blagdan Navještenja, a »iskrenice« u Srbiji na Sretenije 2. II. U čemu ti praznovjerni običaji sastoje, nije mi poznato.

Je li ime »Svijećnica« »specialitet hrvatskog genija?« Genij svakoga naroda stvara imena i riječi prema duhu svoga jezika; ne može se jedan nad drugim u tom uzvisivati kao nešto posebnoga, već se mora poštivati. Tako je na pr. njemački genij za taj blagdan iz dvije riječi stvorio treću — Lichtmesse — kako to i drugdje čini, pa i iz više riječi; isto i engleski — Candlemas. Pod tom se riječi razumijeva procesija i misa sa svijećama. Talijansko-romanski jezik ima riječ candelora (chandelier) valjda postalo od »festum candelarum«, pa je pod tim imenom poznata i u onim hrvatskim krajevima, koji su bili pod vladom i utjecajem Italije. Hrvatski je naziv »Svijećnica« samo prema duhu hrvatskoga jezika lijepi prijevod talijanske riječi candelora; pod tom se riječi razumijeva procesija i misa sa svijećama. (Cvijećnica, procesija i misa sa proljetnim cvijećem i maslinovim grančicama — maslinska nedjelja).

Riječ »Svijećnica« nipošto ne označuje Majke Božje; pod tim se imenom ne misli na bl. Dj. Mariju; kad bi to držao, jer nije neprevrtljiv, bio bi na krivom putu, u protimbi s vjerovanjem i s liturgijom, u kojoj se ističe »lumen ad revelationem gentium« — svijetlo da rasvijetli narode prema proročanskim riječima starca Simeona; a to nije bl. Dj. Marija, već njezino božansko Djeteta Isus Krist.

I ta riječ »hrvatskoga genija« ako nije možda posuđena u nepovrat, — potvrđuje tezu, da su Hrvati primili kršćanstvo sa zapada od Rima, gdje je u doba njihovog pokrštenja postojao blagdan Očišćenja Marijina (a ne više »Hypapante«, »Sretenije«) i to zajedno s blagoslovom svijećada klate u 8. ili 9. vijeku. Osim navedenih već auktora vidi: Thalhoffer-Eisenhofer: Kathol. Liturgie, Prinz Max: Praelectiones de liturgiis orientalibus.

Dr. Josip Frančišković.

Recenzije.

Pacelli card. Eugenio: Discorsi e panegirici (1931—1935). Milano 1936. Societa editrice »Vita e pensiero«, u 8°, str. VIII + 496, Lit. 18.

Nisu to svi govori ni sve svečane propovijedi kardinala državnoga tajnika Pacellija, nego samo izabrani. Ima ih poveliki broj u ovom svesku, razne veličine i vrijednosti. Jedni su izrečeni radi same svečane formalnosti: kratki, ali stilski dotjerani doimaju se kao krasna svečana kita mirisnoga cvijeća. Iznose jednu misao, oko koje se vodi svečanost (jubilej oo. Redemptorista (str. 167), Barnabita (str. 211); intern. euharistijski kongres (str. 303), juridički kongres (str. 333) i dr.), izdižu je i daju joj obilježje više vrednote, koju doista u sebi nosi. Drugi su prave male stu-